

УДК 398.8(=161.2):004.738.5:316.77:355.01(477)"2022/2025"

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.2-16>

ВОЄННА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ (2022–2025): ФОЛЬКЛОРНА ГЕНЕЗА, ТИПОЛОГІЯ, ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ

MILITARY SYMBOLISM OF UKRAINE (2022–2025): FOLKLORIC GENESIS, TYPOLOGY, AND FUNCTIONAL SIGNIFICANCE

Назарова Л. О.,

магістр філології,

спеціалізація – фольклористика,

випускниця

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Статтю присвячено міждисциплінарному аналізу воєнної символіки, що сформувалася в українському культурному просторі впродовж російсько-української війни 2022–2025 років. У роботі запропоновано розглядати цю символіку як складну семіотичну систему, що виникає у відповідь на національну травму та водночас спирається на глибоко вкорінені фольклорні архетипи. Проаналізовано трансформацію ключових образів – зокрема таких, як Привид Києва, Свята Джавеліна, Пес Патрон, меметичні фігури (NAFO, тарогадання), популярні пісні («Bayraktar»), знакові топоніми (Острів Зміїний, Азовсталь, Бахмут) – з точки зору їхньої онтологічної природи, функціональної ролі та культурної генези.

У статті розроблено тришарову типологію воєнної символіки, яка включає: 1) класифікацію за онтологічними ознаками (антропоморфні, зооморфні, фітоморфні, техноморфні, артефактні, геотопонімічні, вербальні); 2) функціональні ролі символів (терапевтична, мобілізаційна, сакральна, комеморативна, освітня, пародійно-захисна); 3) культурну генезу образів (традиційна, цифрова, гібридна). Такий підхід дозволяє впорядкувати великий обсяг емпіричного матеріалу та продемонструвати, як символи працюють у режимі швидкої реакції на соціальну і військову кризу.

Особливу увагу приділено паралелям між новітніми образами та традиційною фольклорною символікою (наприклад, Привид Києва – характерник; Свята Джавеліна – Богородиця-Заступниця; Патрон – тотемний охоронець; Bayraktar – сакралізована зброя; Азовсталь – міфологізоване місце сили). У дослідженні поєднано методи контент-аналізу цифрових медіа (TikTok, YouTube, Telegram) та аналізу сучасних літературних творів, що репрезентують воєнну символіку, у поєднанні з фольклористичним, семіотичним, культурологічним підходами. Простежено структури циркуляції образів, їхнє меметичне поширення, ритуалізацію в цифровому середовищі та інституціалізацію в публічній культурі (поштові марки, мурали, вишиванки, офіційна символіка).

Стаття є першою спробою запропонувати системну карту воєнної символіки як гібридного культурного феномену, що синтезує елементи традиційної народної культури, цифрових медіа та емоційно-терапевтичних механізмів. Актуалізовано питання ролі фольклору в інформаційній війні, у процесах колективного реагування, символічної травмотерапії та формування культурної пам'яті в умовах затяжного воєнного конфлікту.

Ключові слова: воєнна символіка, фольклор, архетип, мем, культурна генеза, функція, гібридна війна, сучасна українська література, поезія війни.

The article offers an interdisciplinary analysis of wartime symbolism that has emerged in the Ukrainian cultural space during the Russian–Ukrainian war of 2022–2025. The study proposes to consider this symbolic system as a complex semiotic structure that arises in response to national trauma while drawing on deeply rooted folkloric archetypes. The transformation of key symbolic figures is examined – such as the Ghost of Kyiv, Saint Javelin, Patron the Dog, memetic figures (NAFO, tarot divinations), popular wartime songs (“Bayraktar”), and iconic toponyms (Snake Island, Azovstal, Bakhmut) – in terms of their ontological nature, functional roles, and cultural genealogy.

The article introduces a three-layer typology of wartime symbols: (1) by ontology (anthropomorphic, zoomorphic, technomorphic, phytomorphic, artefactual, geotoponymic, verbal); (2) by function (therapeutic, mobilizing, sacred,

commemorative, educational, parodic-defensive); (3) by cultural origin (traditional, digital, hybrid). This approach allows for structuring a large body of empirical material and reveals how symbols function as rapid responses to social and military crises.

Particular attention is paid to parallels between new symbolic figures and traditional folklore imagery (e.g., the Ghost of Kyiv as a *charakternyk* warrior; Saint Javelin as a protector akin to the Virgin Mary; Patron as a totemic guardian; Bayraktar as a sacralized weapon; Azovstal as a mythologized place of power). In the study, methods of content analysis of digital media (TikTok, YouTube, Telegram) and analysis of contemporary literary works representing war symbolism are combined with folkloristic, semiotic, and cultural studies approaches. It traces patterns of image circulation, their memetic dissemination, ritualization in digital space, and institutionalization in public culture (stamps, murals, embroidery, official emblems).

This is the first attempt to present a systematic map of wartime symbolism as a hybrid cultural phenomenon that synthesizes traditional folk heritage, digital media practices, and emotional-therapeutic functions. The article emphasizes the role of folklore in contemporary information warfare, collective coping mechanisms, symbolic trauma processing, and the formation of cultural memory in times of prolonged military conflict.

Key words: wartime symbolism, folklore, archetype, meme, cultural genesis, function, hybrid war, contemporary Ukrainian literature, war poetry.

Постановка проблеми. Війна як екстремальна соціальна криза активізує глибинні культурні механізми осмислення дійсності. У такі моменти зростає потреба в колективних образах, що впорядковують хаос, надають надії, підтримують психологічну стійкість і зміцнюють відчуття належності до спільного. Символи, що виникають у культурному просторі під час війни, здебільшого не є новими – це переосмислені фольклорні архетипи та наративні моделі, адаптовані до сучасного контексту.

Повномасштабна російсько-українська війна 2022–2025 років стала середовищем стрімкої генерації нових культурних кодів – від меметичних образів (NAFO, Привид Києва, Пес Патрон) до сакралізованих фігур (Свята Джавеліна, Таро-аркан «Байрактар»). Ці символи циркулюють у цифрових медіа, закріплюються в колективній уяві, транслуються у мистецтві, текстах, брендах, піснях. Водночас вони мають виразні відповідники у традиційній фольклорній свідомості. Їх аналіз дозволяє побачити, як нація мобілізує внутрішні символічні ресурси у відповідь на кризу. Попри велику кількість емпіричних прикладів, досі бракує системної класифікації, що розглядала б цю символіку як цілісну структуру з урахуванням її функцій, генези й архетипних джерел. Важливим джерелом вивчення воєнної символіки є сучасна література, у якій ці образи не лише відображаються, а й отримують нові смисли. Поезія та проза воєнного часу фіксують трансформацію архетипних мотивів, сприяють поширенню нових символів і закріплюють їх у культурній пам'яті. Тому аналіз художніх текстів є невід'ємною складовою дослідження, що дозволяє простежити взаємодію фольклорної спадщини з актуальним воєнним дискурсом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Упродовж 2022–2024 років з'явилася низка досліджень, присвячених репрезентації війни в українському культурному просторі – передусім у візуальних, мовних, гендерних та наративних практиках. Зокрема, у статті А. Тимощенко простежено трансформацію образу героя у візуальних медіа; Ю. Загартівська аналізує семіотику та композицію патріотичного плаката; С. Долеско досліджує кольоровий код війни в одязі, зокрема значення синього й жовтого кольорів; В. Бабенко простежує, як медіа формують образ українського військового як секс-символу, поєднуючи маскуліність із рекламними стратегіями; М. Мицюк аналізує типологію наративів російсько-української війни, їх роль у формуванні колективної пам'яті й національної ідентичності в медіапросторі. Важливим внеском у спробу фіксації символічного й смислового поля війни став «Термінологічний словник російсько-української війни» (2022), де вперше упорядковано ключові поняття, події, архетипи й елементи меметики, що осмислюють війну як психологічну та культурну реальність. Окрему групу становлять дослідження візуальних репрезентацій ворога – через графічну сатиру (зокрема, у карикатурах, аналізованих Л. Питльованою) або через лінгвістичні й візуальні засоби дегуманізації (робота Н. Сизоненко та М. Антонюк). Попри розмаїття тематичних

фокусів – героїка, іронічна меметика, кольорове кодування, стилістика візуального – більшість праць охоплює окремі аспекти воєнної символіки. Системні академічні студії, що аналізують воєнні образи 2022–2025 років у взаємозв'язку з традиційною фольклорною свідомістю, залишаються поодинокими. Досі не запропоновано цілісного бачення воєнної семіосфери як багатопшарової культурної системи з глибинною архетипною структурою.

Мета дослідження. Мета статті – сформувати першу комплексну класифікацію образів і символів повномасштабної війни в Україні, простежити їхню генезу – від архетипічного джерела до сучасної форми, визначити основні онтологічні типи.

Виклад основного матеріалу. Символічне поле повномасштабної війни, що розгорнулася після 24 лютого 2022 року, демонструє виняткову динамічність, багаторівневість та гібридну природу. Щоб унаочнити цю складну структуру, пропонуємо застосувати трикомпонентний принцип класифікації символів за такими координатами:

Онтологічна природа образу: антропоморфні, зооморфні, фітоморфні, техноморфні, артефактні, геотопонімічні, вербальні;

Функціональна роль: терапевтична, мобілізаційна, комеморативна, освітня, сакральна;

Культурна генеза: традиційна (фольклорна, ритуальна), цифрова, гібридна.

Такий тришаровий принцип класифікації спирається на ідеї структуралізму К. Леві-Строса [1], функціоналізму Б. Малиновського [2] та семіотики культури Ю. Лотмана [3], які наголошують на системному аналізі міфологем, їхній ролі в соціальному порядкуванні та взаємодії архетипу з комунікативною практикою. Таке розмежування дає змогу не лише впорядкувати значний масив матеріалу, а й виявити глибокі зв'язки між новітніми образами і фольклорними архетипами, на які вони спираються. Щоб показати, як тришарова модель – онтологія ↔ функція ↔ генеза – працює «в живу», розглянемо п'ять найчастіше згадуваних символів 2022–2025 р. (добір ґрунтується на даних про найвищу впізнаваність та охоплення в цифрових медіа (TikTok, YouTube, Instagram)) і простежимо їхній зв'язок із традиційним фольклорним кодом.

«Привид Києва» як цифровий характерник. На онтологічному рівні це антропоморфний герой-воїн; функціонально – терапевтичний «щит» для киян у перші дні вторгнення; за генезою – цифровий міф/міська легенда; згодом, з'явилося офіційне підтвердження, що Привид є «колективним образом пілотів 40-ї бригади тактичної авіації» [4]. Його традиційний відповідник – козак-характерник: «воїн-чарівник», здатний зникати, зупиняти кулі й захищати громаду, широко описаний у думках XVII–XVIII ст. та дослідженнях українських вчених [5; 6; 7]. Спільними лишаються ідеї надприродної спритності та персоніфікованого захисту громади; різняться ж носії сили: у 2022-му це MiG-29 і GoPro-відео, тоді як у XVII ст. – шабля й чарівна молитва. Соціальний контекст також змінився: раніше легенда передавалася усно для підняття бойового духу дружини, тепер – блискавично через телемарафон і соцмережі, аби «закрити небо» колективної паніки в міських укриттях. Образ Привиди Києва закріпився не лише у візуальній і медійній репрезентації, а й набув поетичного втілення у низці патріотичних текстів. У віршах В. Гориславець («Я вірю, Привид Києва живий!» [8]), К. Дмитрів (псевдо – Королева Гір; поезія «Привид у небі» [9]), Н. Бугай («Білим Янголом називаю...» [10]) чітко артикулюється мотив небесного захисника й сакралізованого воїна. У цих творах поетичний дискурс підсилює архетипічну парадигму: Привид постає не лише пілотом, а «ангелом», «воїном світла», якому «Господь показує той шлях» і «подає меча». Саме поєднання військової майстерності й надприродного благословення підводить до структури модерного героїчного міфу – поєднання цифрової реальності та сакрального виміру. Особливо промовисто це видно у тексті К. Дмитрів, де зображується битва у небі як космічне протистояння: «Важкі бої із ворогом у небі, / птахі ворожі, наче саранча, / молитва у бою все є в потребі». Привид постає і як месник, і як небесний вартувий, що «влітає у ворожу зграю» та «нищить ординського врага», виступаючи у ролі захисника українського небокряю, подібно до архангела Михаїла.

Цей образ іконічно дублюється у тексті Н. Бугай, де Привид названий «білим янголом», що «розсікає журливе небо», а у поезії В. Гориславець його дух «літає поміж хмарами», «оберігає рідну землю», перетворюючись із живої постаті на символ духовного спротиву. Він стає інтермедіальним символом, що синтезує фольклорну традицію (характерник), релігійні мотиви (ангел, благословенний захисник), військову доблесть (ас-пілот) і цифрову реальність (міф, підтриманий соціальними медіа).

«Свята Джавеліна»: *сакралізація зброї в іконописному ключі*. Образ залишився антропоморфним, але набув жіночого сакрального відтінку: Богородиця-Опіка з ПТРК FGM-148 на плечі [11]. Функціонально символ переходить із терапевтичного в мобілізаційно-благодійний реєстр: виготовлення продукції з брендом, збір коштів. Генетичне коріння – іконографія Київської Оранти й культу Покрови, де Богородиця традиційно покриває воїнство своїм омофором [12; 13]. Відмінність полягає у відкритій комерціалізації й глобальному розмаїтті носіїв: від стікерів до вітражів у канадській церкві. Проте ключова функція – «небесний щит» – лишилася незмінною. Образ Святої Джавеліни теж знаходить відображення у сучасній літературі: поетичні тексти, створені в період 2022–2024 років, активно використовують мотив трансформації жінки-захисниці в сакральну фігуру. Зокрема, у вірші К. Калитко «А що ж тобі Богородиця говорила...» [14] Богородиця постає у воєнному амплуа, із символічною зброєю в руках, продовжуючи міфопоетичну традицію жіночої оберегової сили.

«Bayraktar-пісня» як *техно-тотем сокола*. Тут поєдналися одразу два шари: сам дрон (техноморфний об'єкт) і пісня («частівка») як вербальний мем [15]. За онтологією маємо технологічного «птаха»; функція – підриг моралі ворога й консолідація «своїх» через гумор. Архаїчний аналог – сокіл-лицар з козацьких дум: той також б'є «згори», несе сонячний символ волі [16]. Генеза – гібрид: турецький БПЛА + народна музична традиція. При цьому замість живого тотема маємо дистанційну зброю, а замість кобзи – TikTok-ремікси. В обох випадках, однак, важливим є мотив неминучого покарання ворога.

Пес Патрон як новітній сторож-порубіжник (медіатор). Онтологічно – зооморфний талісман; функціонально – освітній і терапевтичний провідник (кампанії з мінної безпеки, мультимедіа для дітей). Генеза гібридна: реальний службовий пес, підсилений медійною обробкою МВС і UNICEF. Його архаїчний відповідник – «пес-сторож»: він оберігав межу між «посейбіччям» і «потойбіччям» та міг супроводжувати душі [16; 17]. Подібною залишилася охоронна функція. Відмінність – високий рівень брендизації: мерч, марки, AR-маски, чого, зрозуміло, не знала традиційна демонологія. У літературному та цифровому просторі Пес Патрон набув чітко окресленого художнього виміру. У дитячій книзі «Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію» З. Живки собака виступає у ролі автобіографічного героя-провідника, який допомагає перемагати страх і надихає дітей вірою в майбутнє.

«Бучанські відьми» як *реінкарнація берегині-воїтельки*. Жіночий підрозділ ППО Київщини оперує сучасною зброєю, але легітимізує себе через архетип «чаклунки-захисниці». Онтологія – антропоморфна, із наголосом на «магічній жіночій силі»; функція – бойова та мобілізаційна, плюс феміністичний наратив суб'єктності. Генеза гібридна: реальна участь жінок-добровольців + міфологема відьми, здатної керувати стихіями [16; 18]. Із цією логікою резонує й популяризація образу «*козотопських відьом*», які у 2022 році стали символом локального жіночого спротиву: це медійна метафора, заснована на реальних подіях і підтримана народною уявою. У соціальних мережах та журналістських матеріалах цей образ виконує одразу кілька функцій: іронічного залякування ворога, ритуального захисту території, сатиричного осмислення реальності, а також репрезентації жіночої сили, здатної до радикальної дії. У художньому просторі війни постать «відьми» не маргіналізується, а навпаки – героїзується. Цей образ набуває функцій культурного ритуалу: від заклинання до символічної помсти. Зокрема, у віршах О. Весни («Віщий сон... віщий сон» [19]) активно використовується фольклорна символіка, пов'язана з міфологемою відьми, що керує стихіями та є провідницею помсти ворогам. Образ

відьми тут – це не лише традиційний міфологічний персонаж, а й символ колективного спротиву, який органічно влітається у сучасний військовий контекст: «Вітер вербу гойда, / вбивцям земля тверда, / вбивцям вода гірка, / вбивць забере ріка, / вийдіть до бережка...» Тематично резонує і поезія Л. Горової, де відьма виступає як втілення каральної сили, що покладається на традиційні обряди й магичні формули, підсилюючи тим самим сакральність опору: «Буде тобі, враже, / так, як Відьма скаже... / слово моє липке, / слово моє кріпке, / буде тобі, враже, / так, як мати скаже, / буде тобі, враже, / як дружина скаже...» [20].

Усі розглянуті образи демонструють *функціональну сталість* (захист, пророцтво, мобілізація) і *техно-гібридизацію* (поєднання архаїчного коду з цифровим або зброярським носієм). Вони рухаються інформаційним простором із небаченою швидкістю, але успадковують столітніми випробувані моделі національної міфотворчості. Саме тому вони працюють – і як емоційні «подушки безпеки», і як практичні інструменти краудфандингу й просвітництва.

Типологія символів. Після розгляду окремих архетипів доцільно перейти до *системного огляду типів образів*, що сформувалися в українському культурному просторі впродовж 2022–2025 рр. Тут увага зміщується з індивідуальних прикладів до *групових структур – класів*, у межах яких функціонують десятки, а іноді й сотні мемів, наративів і візуальних знаків. Класифікація побудована на основі онтологічної природи символів – тобто того, які сутності вони репрезентують (людину, тварину, місце, річ, силу, слово тощо). Надалі до кожного типу образів застосовується тришарова модель аналізу: спосіб вираження, функція та традиційний фольклорний відповідник.

Антропоморфні фігури: від захисника до магичної союзниці. Цей клас об'єднує персоніфіковані образи, що надають людських рис абстрактним цінностям, технологіям або архетипам. «Привид Києва» репрезентує героя-невидимку, «Свята Джавеліна» – сакральну покровительку, «Бучанські відьми», «Конотопські відьми» – стихійну жіночу силу, а Таро-експерти – сучасних віщунів. Форма вираження: візуальна (ікони, постери), вербальна (прізвиська, імена), цифрова (меми, TikTok-відео). Всі ці фігури виконують функцію медіаторів між звичним і надзвичайним, активуючи психологічні, мобілізаційні й ідентифікаційні механізми. Їхня візуальна й наративна ефективність зумовлена здатністю транслювати складні смисли у простих, меметично зрозумілих формах, зручних для цифрової комунікації.

Зооморфні талісмани: союзники-охоронці. Зооморфні образи – це новітні союзники в культурній війні. Пес Патрон, зооморфізований Байрактар, сова як символ розвідки чи навіть демонізовані образи ворога («орки») є продовженням давньої традиції сакралізації тварин [21] як охоронців, провідників і носіїв сили. Форма вираження: меми, сувеніри, мультики, брендинг. У масовій уяві вони виконують функції захисту, терапії та символічного переведення загрози в зрозумілий фольклорний реєстр.

Техноморфні образи: зброя як дух-покровитель. Цей клас уособлює зброю та технології, що набули майже духовного статусу. Bayraktar, HIMARS, Mriya, Starlink – це не просто інструменти, а символічні актори, які виконують роль ангелів-охоронців у новітньому фольклорі. Форма вираження: іконографія, гіфки, вишиванки, арт. Ці образи репрезентують фольклорну функцію «зброї-правди», яка несе справедливу кару ворогу.

Фітоморфні символи. Образи соняшника, червоного маку, калини несуть знаково-культурне навантаження, пов'язане з життям, пам'яттю, ідентичністю та спротивом. Це символи, що укорінені у природному світі, але підсилені культурними контекстами. Форма вираження: візуальна (декоративні елементи, графіка), предметна (вишивка, флористика). Їхня функція – стабілізаційна: створити візуальний код спільності, передати тяглість і вкоріненість спротиву в українській культурі.

Артефактні знаки. Фізичні предмети, які набули символічного статусу завдяки контексту. Вони виступають як носії колективної емоції й свідчення історичного моменту. Форма вира-

ження: матеріальна, брендингова, сувенірна. Їх функція – ритуальна й меморіальна: зберегти пам'ять, передати її через дотик, обмін, ритуал покупки або носіння.

Геотопонімічні образи: місця як знаки спротиву. Топоніми – Зміїний, Азовсталь, Бахмут – стали не лише локаціями, а символами незламності. У фольклорі подібні простори – це «пору-біжжя», що позначає межу між світами [22]. Сучасні ж геосимволи фіксують моральні координати нації, формуючи карту колективної пам'яті та етичного спротиву. Форма вираження: вербальна (назви), візуальна (фото, меми), офіційна символіка.

Вербальні гасла: формули сили. Гасла на кшталт «Russian warship, go...» чи «Доброго вечора, ми з України» є мовними аналогами бойових кличів, чарівних формул, заклинь. Вони кристалізують наратив спротиву, підкреслюють ідентичність, швидко розпізнаються та легко повторюються. Їхня ефективність – у ритмічній, афористичній структурі й емоційній зарядженості.

Підсумовуючи попередній аналіз, далі пропонується типологічна таблиця (табл. 1), яка демонструє, як образи, символи війни 2022–2025 рр. співвідносяться з архетипами, виконують конкретні функції та мають різне походження (фольклорне, цифрове, гібридне). Кожен символ можна «прочитати» у трьох вимірах: *що він репрезентує, навіщо використовується, звідки бере початок*. Такий підхід дає змогу поєднати якісний опис із можливістю кількісної класифікації.

Таблиця 1

**Типологія воєнної символіки: онтологія, функції, форми вираження
та культурні відповідники**

Тип образу, символу (за онтологією + атрибутивними ознаками)	Функціональна підгрупа	Приклади	Форма вираження	Традиційний відповідник
1	2	3	4	5
А. Антропоморфні (персоніфіковані образи з людськими рисами)	A1. Герої-захисники	Привид Києва	Візуальна, вербальна, цифрова	Козак-характерник
	A2. Святі-покровителі	Свята Джавеліна		Богородиця-Покрова
	A3. Пророки-віщуни	Таро-експерти, екстрасенси		Карпатські мольфари, відьми
	A4. Жіночі воїни-берегині	«Відьми Бучі» (батальйон)		Чаклунка-воїтелька/берегиня
В. Зооморфні (образи тварин, фантастичних істот)	B1. Охоронці	Пес Патрон	Візуальна, цифрова, матеріальна	Собака-сторож у демонології
	B2. Нападники-тотеми	«Байрактар» як сокіл-месник		Сокіл-козак із дум
	B3. Демонізовані образи ворога	«Орки» (російські солдати)		Казкові чудовиська
С. Техноморфні (одухотворені технології, зброя)	C1. Одухотворені технології	HIMARS, Starlink, Mriya	Візуальна, цифрова, матеріальна	–
	C2. Персоніфікована зброя	Святий Джавелін-ПТРК		Ритуальна зброя
D. Фітоморфні (образи рослинного світу, що символізують життя або втрату)	D1. Образи життя й надії	Соняшник	Візуальна, матеріальна	Квітка миру
	D2. Символи пам'яті та жертви	Червоний мак		Образ скорботи

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Ф. Артефактні (фізичні об'єкти з символічним змістом)	F1. Обрядові/ оберегові об'єкти	Камуфляжна вишиванка з орнаментом	Матеріальна, візуальна	Сакральний одяг
	F2. Репродуковані символи	Марка «Russian warship...»; Таро-колоди Glory to Ukraine		Символіка-оберіг, вербальні формули
Г. Геотопонімічні (місця з сакралізованим значенням)	G1. Героїчні місця	Острів Зміїний, Азовсталь	Вербальна, візуальна, цифрова	«Останній рубіж», цитадель
Н. Вербальні (мовні формули як символічні конструкти)	H1. Формули спротиву	«Russian warship, go ...»	Вербальна	Військові вигуки, заклики, заклиття
	H2. Ідентифікаційні гасла	«Доброго вечора, ми з України»		Формули приналежності, самоназви, вітальні формули

Таку тришарову типологію можна легко розгорнути (додавати нові символи) або агрегувати (об'єднувати дані у великі кластери для кількісного аналізу).

З фольклористичної перспективи, ми є свідками рідкісного явища: *народження і розвиток повноцінної системи цифрової символіки*, яка в реальному часі проходить шлях від легенди до канонізованого образу. І все це відбувається *не в умовній історичній ретроспекції*, а безпосередньо в щоденній реальності війни – у соцмережах, волонтерських кампаніях, державній комунікації, марках, коміксах і вишиванках.

Висновки. У статті символіка повномасштабної війни (2022–2025) осмислюється як динамічна культурна система, що поєднує цифрові форми комунікації з фольклорними архетипами. Запропонована тришарова модель аналізу (онтологія, функція, генеза) дала змогу:

1) виокремити основні типи образів – антропоморфні, зооморфні, фітоморфні, техноморфні, артефактні, геотопонімічні, вербальні;

2) виявити їхній зв'язок із традиційною культурою (характерники, тотеми, сакральні постаті, охоронці простору).

Серед головних висновків:

1. Воєнна символіка має гібридну природу: сучасні образи (Привид Києва, Пес Патрон, Свята Джавеліна) корелюють із фольклорними матрицями – характерником, псом-сторожем, Богородицею-Захисницею.

2. Аналіз сучасних літературних творів (поезії та прози) дав змогу виявити індивідуально-авторські інтерпретації воєнних символів, простежити їхню художню трансформацію та закріплення у культурній пам'яті.

3. Тришарова аналітична модель дозволяє побачити не випадковість, а цілеспрямованість цих символів: вони відповідають запитам суспільства – на захист, орієнтацію, мобілізацію, пам'ять.

4. Вперше запропоновано системну класифікацію воєнної символіки 2022–2025 років, що інтегрує традиційні семіотичні категорії з реаліями цифрової культури. Це відкриває нові перспективи для розуміння колективної реакції на кризу через символічне мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lévi-Strauss C. *Structural Anthropology*. New York: Basic Books, 1963. 324 p.
2. Malinowski B. *Magic, Science and Religion and Other Essays*. Boston: Beacon Press, 1948. 274 p.
3. Lotman Y. *The Semiosphere*. Translated by Ann Shukman. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1976. 106 p.
4. Привид Києва. Як народилась легенда, яка підняла дух українців. BBC News Україна. 02.05.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61291455>
5. Грицаюк Ю. Козаки-характерники: магія крізь реальність. Матеріали X Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції, Том 2. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2017. С. 200–201. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21746/2/X_VSNTK_2017v2_Hrytsaiuk_Yu-The_cossacks_sorcerers_200-201.pdf
6. Картечева Ю. Психологічний образ характерників [Текст] : етно-національний зріз. Дніпропетровськ : Грані, 2014. № 6. С. 61–65.
7. Соловійова Ю. Козацький ідеал як засіб формування національної свідомості (на матеріалі історичних пісень та балад). Традиційна культура в умовах глобалізації. Харків : Точка, 2015. С. 211–215.
8. Гориславець В. Я вірю, Привид Києва живий! Електронний ресурс. Чернігівська обласна бібліотека для дітей. 08.09.2023. URL: https://chernihiv-lib.org.ua/news/koli_dusha_bolit_za_ukrajinu_virshi_vijni_dobirka_virshiv_narodzenikh_z_pochatkom_rosijsko_ukrajinskoji_vijni/2023-09-08-4023
9. Дмитрів К. Привид у небі. Електронний ресурс. Поетичний клуб. URL: <https://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=945766>
10. Бугай Н. Білим Янголом називаю... Електронний ресурс. Чернігівська обласна бібліотека для дітей. 12.09.2022. URL: https://chernihiv-lib.org.ua/news/koli_dusha_bolit_za_ukrajinu_virshi_vijni_dobirka_virshiv_narodzenikh_z_pochatkom_rosijsko_ukrajinskoji_vijni/2022-09-12-3367
11. Washington Post. How the St. Javelin meme raised a million dollars for Ukraine. 18.09.2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/09/18/ukraine-war-meme-fundraising/>
12. Гордієнко Д. Становлення та розвиток культу Покрови Пресвятої Богородиці в Середньовічній Україні. УІНП «Історія Української Православної Церкви», Харків : Фоліо, 2019.
13. Нікітенко М. На зорі християнського Києва. Лаврський альманах: Києво-Печерська лавра в контексті української історії та культури. Вип.10, спецвипуск 4. Наукова монографія. К. : ВІПОЛ, 2003. 104 с.
14. Калитко К. А що ж тобі Богородиця говорила Електронний ресурс. URL: <http://maydan.drohobych.net/?p=128823>
15. Байрактар – українська військова пісня. [YouTube-відео]. URL: https://www.youtube.com/watch?v=YrWqw-wAFxA&ab_channel=PavloBlazhkevych
16. 100 найвідоміших образів української міфології / В. Завадська, Я. Музиченко, О. Таланчук, О. Шалак. Київ : Орфей, 2002.
17. Темченко А. Міфологема подорожі в локативних конструкціях лікувальних текстів українців. Народна творчість та етнологія, 2020, № 3. С. 45–62.
18. Милорадович В. Українська відьма: нариси з укр. демонології / упоряд., пер., передм. О. Таланчук ; худ. оформ. І. Вишинського. Київ : Веселка, 1993. 61 с.
19. Весна О. Віщий сон. Електронний ресурс. URL: <https://oksanavesna.com/virshi>
20. Горова Л. Буде тобі, враже. Електронний ресурс. URL: <http://maydan.drohobych.net/?p=122224>
21. Гнатюк В. Знадоби до української демонології. Львів : НТШ, 1904.
22. Сорочук Л. Міфологічний простір в етнокультурі українців. *Українознавчий альманах*. 2011. Вип. 5. С. 175–178.

Дата надходження статті: 28.07.2025

Дата прийняття статті: 03.09.2025

Опубліковано: 16.10.2025